

I. ÚVOD DO ZÁVÄZKOVÉHO PRÁVA

A. TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

1. Pojem a povaha

Závazkové právo (obligačné právo) upravuje vzťahy medzi veriteľom a dlžníkom (veriteľsko-dlžnícke vzťahy). Jeho funkciou je právna regulácia uspokojovania potrieb subjektov práva v ich vzájomnej súčinnosti (najmä výmena tovarov, uskutočňovanie prác, poskytovanie služieb).

Základnými pojmami záväzkového práva sú:

- a) **záväzok** – v širšom zmysle predstavuje celý veriteľsko-dlžnícky vzťah, t. j. vzťah medzi veriteľom a dlžníkom, v užšom zmysle predstavuje konkrétnu záväzkovú povinnosť dlžníka voči veriteľovi,
- b) **pohľadávka** – právo veriteľa požadovať od dlžníka určité plnenie (t. j. aby dlžník niečo dal, konal alebo nekonal),
- c) **dlh** – povinnosť dlžníka plniť veriteľovi (t. j. niečo mu dať, niečo konať alebo nekonať),
- d) **veriteľ** – osoba (subjekt) záväzkového právneho vzťahu, ktorý má pohľadávku voči dlžníkovi,
- e) **dlžník** – osoba (subjekt) záväzkového právneho vzťahu, ktorá má dlh (záväzok/záväzkovú povinnosť) voči veriteľovi.

Pre právne vzťahy, ktoré vznikajú v rámci záväzkového práva, platí, že:

- musia mať **aspoň dva subjekty**, t. j. aspoň jedného veriteľa a aspoň jedného dlžníka,
- sú **relatívne**, t. j. pôsobia len medzi určenými subjektmi záväzkového vzťahu – *inter partes* (t. j. nepôsobia voči všetkým – *erga omnes*),
- strany sú záväzkami **viazané** – *pacta sunt servanda* (jednostranné zrušenie zmluvy je možné skôr výnimočne),
- práva a povinnosti subjektov navzájom **korelujú**, t. j. právu jednej strany zodpovedá povinnosť druhej strany,
- zvyčajne sú **zložené**, t. j. skladajú sa z viacerých vzájomných práv a povinností (preto nemožno jeden subjekt označiť len za veriteľa a druhý len za dlžníka, napr. predávajúci má právo na zaplatenie kúpnej ceny od kupujúceho, ale zároveň má povinnosť odovzdať predmet kúpy kupujúcemu),
- majú spravidla **synalagmatickú povahu**, t. j. plnenie jednej strany je podmienené plnením druhej strany – *zásada vzájomnej podmienenosti plnenia* (tzv. jednoduché záväzky, pri ktorých sa neposkytuje protiplnenie, sú skôr výnimočné – napr. darovanie, ručenie),
- sú regulované normami **spravidla dispozitívnej povahy**, t. j. subjekty záväzkového práva sú oprávnené realizovať svoju dispozičnú autonómiu v pomerne širokom rozsahu (pozri § 2 ods. 3 OZ, ako aj § 491 ods. 1 OZ).

2. Systematika záväzkového práva

Základ právnej úpravy záväzkového práva tvorí **Občiansky zákonník**, najmä jeho:

- **8. časť (Záväzkové právo)**, ktorá sa vnútorne člení na **všeobecnú časť** záväzkového práva (prvá hlava § 488 až 587) a **osobitnú časť** záväzkového práva, upravujúcu konkrétne zaväzovacie právne úkony, najmä zmluvy (druhá až dvadsiataprvá hlava § 588 až 852n) a
- **6. časť (Zodpovednosť za škodu a za bezdôvodné obohatenie)**.

Záväzkové právne vzťahy však nájdeme upravené aj na iných miestach Občianskeho zákonníka, najmä v jeho **1. časti**, napríklad v § 43 až 51 (Zmluvy), § 52 až 54a (Spotrebiteľské zmluvy).

S konkrétnymi zaväzovacími právnymi dôvodmi sa môžeme stretnúť aj v jeho:

- **2. časti** (Vecné práva), napríklad pri vzniku vecného bremena či záložného práva (dohoda o vzniku vecného bremena, záložná zmluva), ako aj pri zrušení a vyporiadaní podielového spoluvlastníctva (dohoda o zrušení a vyporiadaní podielového spoluvlastníctva),
- **7. časti** (Dedenie), napríklad dohoda dedičov o vyporiadaní dedičstva (§ 482 OZ), dohoda dedičov a veriteľov o prenechaní predĺženého dedičstva (§ 471 ods. 2 OZ).

Právna úprava záväzkového práva je obsiahnutá aj v niektorých iných právnych predpisoch, najmä v **Obchodnom zákonníku** a v **Zákonníku práce**. Medzi občianskym právom a inými odvetviami súkromného práva, ktoré upravujú záväzky, existuje tzv. **vzťah všeobecného a špeciálneho** právneho odvetvia, na základe čoho majú právne predpisy špeciálnych právnych odvetví súkromného práva (Obchodný zákonník, Zákonník práce) **prednosť** pred všeobecným

VII. ZÁNİK ZÁVÄZKOV

A. TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

K zániku záväzkov dochádza z viacerých dôvodov, ktoré možno rozlíšiť podľa rôznych kritérií, najmä podľa toho, či pri nich *dochádza k uspokojeniu veriteľa* (napr. splnenie dlhu) alebo či *veriteľ nie je uspokojený* (napr. nemožnosť plnenia)⁷.

Občiansky zákonník upravuje v časti o **zániku záväzkov** (§ 559 až 587) nasledujúce dôvody zániku záväzkov:

1. splnenie dlhu (§ 559 až 569),
2. dohoda (§ 570 až 574),
3. nemožnosť plnenia (§ 575 až 577),
4. uplynutie času (§ 578),
5. smrť dlžníka alebo veriteľa (§ 579)
6. započítanie (§ 580 až 581),
7. výpoveď (§ 582 až 582a),
8. neuplatnenie práva (§ 583),
9. splynutie (§ 584),
10. urovnanie (§ 585 až 587).

Okrem vyššie uvedených dôvodov treba pamätať na inštitút **odstúpenia od zmluvy**, ktorý zákonodarca zapracoval do všeobecnej časti Občianskeho zákonníka (§ 48).

1. Splnenie dlhu (solúcia)

K zániku záväzku splnením dôjde, ak je dlh splnený **riadne a včas**.

Vo všeobecnosti platí, že ak si zo zmluvy majú účastníci **plniť navzájom**, môže sa domáhať splnenia záväzku len ten, kto už sám plnil alebo kto je pripravený plniť.

Ak je niektorá zo strán povinná plniť **vopred** a ak je plnenie druhého účastníka ohrozené skutočnosťami, ktoré nastali dodatočne a ktoré neboli známe pri uzavretí zmluvy, môže ten, kto je povinný plniť, svoje plnenie odoprieť, a to až dovtedy, dokiaľ druhá strana nesplní, alebo dokiaľ nebude jej splnenie zabezpečené.

KTO má plniť

Plniť má predovšetkým **dlžník**.

K splneniu záväzku dôjde aj v prípade, ak plní za dlžníka iná osoba, napríklad ručiteľ, platiteľ mzdy a pod.

KOMU sa má plniť

Plniť sa má predovšetkým **veriteľovi**. Veriteľ je povinný vydať dlžníkovi na jeho žiadosť **písomné potvrdenie o splnení záväzku**, v opačnom prípade je dlžník oprávnený plnenie **odoprieť**.

Dlžník splní dlh aj vtedy, ak plní **tomu, kto** je oprávnený prijať plnenie podľa osobitného zákona (napr. plnenie zákonnému zástupcovi osoby s obmedzenou spôsobilosťou na právne úkony, plnenie poskytnuté exekútorovi v rámci exekučného konania a ďalšie), ako aj tomu, kto **predloží veriteľovo potvrdenie** o tom, že je oprávnený prijať plnenie (napr. splnomocnený zástupca predloží plnomocenstvo). To však neplatí, ak dlžník vedel, že ten, kto takéto potvrdenie predložil, nie je oprávnený plnenie prijať (napr. vie, že došlo k odvolaniu plnomocenstva).

Dlžník splní svoj dlh aj uložením plnenia do **notárskej úschovy** (ak je veriteľ neprítomný alebo je v omeškani, alebo ak má dlžník odôvodnené pochybnosti, kto je veriteľom, alebo ak veriteľa nepozná). Náklady spojené s úschovou znáša veriteľ.

ČO sa má plniť

Plniť sa má to, čo bolo dohodnuté. V určitých prípadoch je dlžník povinný poskytnúť veriteľovi okrem pôvodného plnenia aj ďalšie plnenie (napr. úroky z omeškania, náhradu škody a pod.).

⁷ Zánik záväzkov možno rozlíšiť napríklad aj podľa toho, či k nemu dochádza **na základe právneho úkonu** (napr. výpoveď, odstúpenie od zmluvy, dohoda strán), prípadne na základe **inej právnej skutočnosti** (napr. smrťou dlžníka alebo veriteľa).

10. Urovanie (pokonávka)

Dohodou o urovaní si strany upravujú práva, ktoré sú medzi nimi **sporné** alebo **pochybné**. Na základe takejto dohody sa doterajší záväzok nahradí záväzkom, ktorý vyplynie z urovania. Ak bol doterajší záväzok zriadený písomnou formou, musí sa dohoda o urovaní uzavrieť **písomne**; to isté platí, ak sa dohoda týka premlčaného záväzku.

Ak strany uzavrujú dohodu, ktorou majú byť urované **všetky práva**, takáto dohoda sa netýka práv, na ktoré nemohla strana v rámci urovania ani pomýšľať (posudzuje sa to objektívne, pre každý prípad osobitne). Aj keď sa strany dohodnú, že urovaním sú medzi nimi upravené „všetky práva“, týka sa to iba právneho vzťahu, z ktorého urovanie vzišlo, ibaže z dohody o urovaní nepochybne vyplynie, že sa dohodou urovnávajú aj iné (ďalšie) vzťahy.

Omyl v tom, čo je medzi stranami sporné alebo pochybné, nespôsobuje neplatnosť dohody o urovaní. Ak bol však omyl vyvolaný ľstou jednej strany, môže sa druhá strana dovolať neplatnosti dohody o urovaní.

Ak strany konali pri uzavretí dohody o urovaní dobromyseľne, dohoda o urovaní nestráca platnosť ani v prípade, ak dodatočne vyjde najavo, že niektorá zo strán dohodnuté právo v čase dojednania urovania nemala.

B. TEORETICKÉ OTÁZKY

1. Aké dôvody zániku záväzkov upravuje Občiansky zákonník?
2. Uvedte inú alternatívu pre označenie splnenia dlhu, dohody o zrušení záväzku a jeho nahradení novým záväzkom, dohody o zrušení záväzku bez nahradenia iným záväzkom, započítania, neuplatnenia práva, splnutia a urovania.
3. Kedy zanikne záväzok splnením?
4. Ktorá zo strán sa môže domáhať splnenia, ak si majú strany plniť navzájom?
5. Čo ak je niektorá strana povinná plniť vopred a ak je plnenie druhej strany ohrozené?
6. Kto má plniť?
7. Komu sa má plniť?
8. Čo sa má plniť?
9. Kedy sa má plniť?
10. Kde sa má plniť?
11. Ako sa má plniť?
12. Čo môže byť predmetom dohody, na základe ktorej zanikne záväzok?
13. Aký je rozdiel medzi privatívnou nováciou a kumulatívnou nováciou?
14. Aké pravidlo platí o forme dohody o zániku záväzku?
15. Ak sa dohodou zruší záväzok jednej strany, čo sa stane so záväzkom druhej strany?
16. Aké pravidlo platí o dohode, ktorou sa niekto vzdáva práva, ktoré môžu vzniknúť až v budúcnosti?
17. Kedy spôsobuje „nemožnosť plnenia“ zánik záväzku? Vysvetlite.
18. Čo ak je nemožnosť plnenia úplná a čo ak je čiastočná?
19. Čo ak zanikne niektorá možnosť plnenia pri voliteľnom plnení?
20. Čo spôsobí uplynutie času, na ktorý boli práva a povinnosti obmedzené?
21. V ktorých prípadoch zaniká záväzok smrťou veriteľa a dlžníka?
22. Čo sa stane s právom veriteľa na boľstné a na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia, ak právo veriteľa zanikne jeho smrťou?
23. Vysvetlite podstatu a predpoklady započítania pohľadávok.
24. Akým spôsobom môže dôjsť k započítaniu pohľadávok?
25. Kedy je započítanie nemožné a kedy je neprípustné?
26. Čo platí o započítaní pohľadávok dohodou?
27. Ako upravuje započítanie pohľadávok zákon o rodine?
28. Opíšte výpoveď ako právny úkon a uveďte, kedy nadobúda účinnosť.
29. Ktoré zmluvy možno ukončiť výpoveďou podľa všeobecnej úpravy Občianskeho zákonníka?
30. V akej lehote a k akému momentu možno ukončiť zmluvu podľa všeobecnej úpravy Občianskeho zákonníka?
31. Čo platí o výpovedi pri povinnej zverejňovaných zmluvách?
32. Porovnajme výpoveď s odstúpením od zmluvy.
33. Vysvetlite pojem „preklúzia“ a porovnajme ho s premlčaním.
34. Vysvetlite podstatu splnutia a uveďte v akých prípadoch k nemu najčastejšie dochádza.

- k) Ak sa obchodník v súvislosti so spotrebiteľskou zmluvou bezdôvodne obohatil, premlčacia doba na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia neuplynie skôr ako za tri roky od posledného plnenia spotrebiteľa.

B. TEORETICKÉ OTÁZKY

1. Definujte spotrebiteľskú zmluvu.
2. Kto je „obchodník“?
3. Kto je „spotrebiteľ“?
4. Charakterizujte právny režim úpravy spotrebiteľských zmlúv.
5. Môže byť „spotrebiteľskou“ zmluva uzavretá podľa Obchodného zákonníka?
6. Je platnou spotrebiteľská zmluva, ktorá nebola uzavretá písomne?
7. Môže spotrebiteľ v zmluve vyhlásiť, že sa vzdáva práva na jednostranné odstúpenie od zmluvy?
8. Aké sú „závislé“ zmluvy?
9. Ako je upravená ochrana spotrebiteľa pri závislých zmluvách?
10. Prečo sú niektoré podmienky spotrebiteľskej zmluvy neprijateľné?
11. Aký má význam skutočnosť, že zmluvná podmienka bola individuálne dojednaná?
12. Aké sú adhézne zmluvy?
13. Na aké ustanovenia zmluvy sa neprijateľnosť podmienky nevzťahuje?
14. Objasnite niektoré neprijateľné zmluvné podmienky.
15. Na čo sa prihliada pri hodnotení toho, či je zmluvná podmienka neprijateľná?
16. Ako je sankcionované použitie neprijateľnej podmienky v zmluve?
17. Aká je ochrana spotrebiteľa pri poskytnutí finančných prostriedkov?
18. Aké sú nároky veriteľa (obchodníka) na vrátenie nesplateného dlhu, ak spotrebiteľ odstúpil od zmluvy z dôvodu, že veriteľ zmenil zmluvné podmienky?
19. Definujte „nevyžiadané plnenie“.
20. Aké práva a povinnosti vyplývajú spotrebiteľovi z nevyžiadaného plnenia?
21. Aké sú prostriedky zabezpečenia záväzku zo spotrebiteľskej zmluvy?
22. Je záväzným súdne rozhodnutie o neprijateľnosti zmluvnej podmienky pre všetkých obchodníkov?
23. Aké pravidlá platia pre výklad spotrebiteľskej zmluvy?
24. Môže byť spotrebiteľom aj právnická osoba?

C. PRAKTICKÉ PRÍKLADY

1. Obchodník so spotrebiteľom uzavreli kúpnu zmluvu podľa Obchodného zákonníka. Aký to má vplyv na postavenie spotrebiteľa?
2. Obchodník v rámci svojej kampane doručil spotrebiteľovi „Repetitórium z občianskeho práva“ s upozornením, že ak nezaplatí kúpnu cenu, musí publikácie na svoje náklady vrátiť obchodníkovi; má jeho tvrdenie oporu v zákone?
3. Obchodník a spotrebiteľ uzavreli zmluvu. Neskôr sa spotrebiteľ domáhal neplatnosti neprijateľnej podmienky. Od čoho závisí úspech spotrebiteľa v spore?
4. Obchodník a spotrebiteľ uzavreli zmluvu pripravenú na tlačive, vyhotovenom tretím subjektom. Môže sa obchodník v spore so spotrebiteľom brániť tým, že zmluvu nepripravil on ale tretia osoba?
5. Spotrebiteľ dopísal do predtlačenej návrhu zmluvy svoje iniciály a vyplnil „kolónku“ o výške pôžičky. Na osobnom rokovaní prejednal s obchodníkom všetky ustanovenia zmluvy. Ide o adhéznú zmluvu?
6. Na konkrétnu podmienku dojednanú v spotrebiteľskej zmluve sa nevzťahuje žiaden z prípadov neprijateľnosti, uvedených v Občianskom zákonníku. Môže sa spotrebiteľ napriek tomu domáhať jej neprijateľnosti?
7. Obchodník použil v zmluve zmluvnú podmienku, o ktorej nevedel, že bola súdom označená za neprijateľnú. Obchodník sa bráni tým, že rozsudok nie je pre neho záväzný, lebo sa týkal odlišných strán sporu; vyjadrite sa k tvrdeniu obchodníka.